

Мр Жика Бујуклић, ПРАВНО УРЕЂЕЊЕ СРЕДЊОВЕКОВНЕ БУДВАНСКЕ КОМУНЕ, Историјски архив Будва и НИО „Универзитетска ријеч“ Никшић—Будва, 1988.

Познавање дуге историје Будве, за коју археолошки налази показују да је још у VI веку пре н. е. била емпориј, састајалиште грчких и домаћих трговаца, од значаја је не само за тај приморски град и шире подручје Зетског приморја, већ и за боље разумевање историје далматинских градова и средњовековне Србије. Вероватно најблиставији део будванске прошлости је доба које почиње укључивањем аутономне комуне Будве у државу Стевана Немање и траје и за време обласних господара и деспота Бурђа Бранковића, све до дубоко у млетачки период, у коме се од краја XVI века њен значај и њена аутономија постелено губе. На жалост, и за тај период материјалног и духовног процвата извори сазнања о друштвеним и правним односима у Будви су непотпуни. Највише података пружа њен Статут, донет у време цара Душана и сачуван у неколико италијанских превода и у рукописима из XVII века, чије је поновно издање са преводом на наш језик недавно објављено. Канцеларијске и нотарске књиге, приватне исправе и друга грађа уништене су у време турске најезде и Наполеонових ратова.

Мр Жика Бујуклић је учинио немали подухват тиме што је на основу одредаба Статута и оскудне грађе из других архива реконструисао правно уређење средњовековне Будванске комуне. Књига је резултат вишегодишњих истраживања овог заљубљеника у средњовековну прошлост наших приморских градова и представља пионирски рад који први пут целовито приказује будванско право онога доба, попуњавајући тиме празнину у познавању градова јужног приморја у средњем веку. Аутор је значајки успео да савлада тешкоће које су проистичале не само из оскудности изворне грађе, већ и због нејасних и противуречних одредаба Статута. Он је то учинио служећи се поређењима са правом у другим приморским градовима, у суседним областима и у средњовековној Србији, уз вођење рачуна о географском положају Будве и улози коју је могла имати у посредничкој трговини тога доба. Поред тога, искористио је доцније изворе из млетачког периода за сагледавање појединих институција не само из тог, већ и из ранијег периода. И најзад, наговештаје неких установа у разним одредбама Статута успешно је повезивао да би добио њихову што целовитију слику. Посебно би требало истаћи да је коришћењем упоредног метода аутор успео да укаже на сличности са правима других приморских комуна, али и на особености будванског права које су последица специфичних услова живота и привређивања на малом простору града и дистрикта. Будванско право приказано је према класичној систематизацији права. У оквиру разматрања својинских односа обрађена су и основна питања статусног права, док је породично право посматрано са гледишта имовинских односа између чланова породице и између брачних другова. После релативно сумарног прегледа наследног права, облигационо право је обрађено са доста појединости: уз општи поглед на облигационе односе приказани су заложно право и јамство, веома детаљно уговор о куповини и продаји, а затим и низ других уговора. Последње две главе посвећене су судском поступку у кривичном праву.

Кроз добро уобличену слику Будванског права јасно се назиру обриси једног живог града, у коме су земљишни поседи, виногради и стока представљали материјалну основицу животног опстанка, а трговина и поморство сретне могућности за остварење одређеног просперитета, могућности које су, из разних разлога, биле неупоредиво боље искоришћене у суседном Котору. Због тога је књига интересантна не само за правне историчаре, већ и за шири круг читалаца. При томе је такође привлачан и веома садржајан предговор у коме је академик Сима Ђирковић са много појединости изложио политичку историју Будве до њеног потпадања под млетачку власт 1442. године. И на крају, вредности књиге доприноси и њена добра опремљеност — поред осталог, у прилозима су дати факсимили неколико значајних докумената с краја XV века.

проф. др Јелена Даниловић

Др Зоран Р. Томић, УПРАВНО ПРАВО (управна контрола управе), II проширено издање, „Савремена администрација“, Београд, 1990 (стр. 512)

1. Књигу о чијем објављивању желимо да обавестимо нашу правничку јавност, написао је др Зоран Томић, доцент за предмет Управно право на Правном факултету у Београду. Назив јој је *УПРАВНО ПРАВО, управна контрола управе*. Њено прво издање појавило се 1989. године, а друго, знатно проширено — које је и предмет нашег приказа — почетком текуће године.

Важност правне контроле над вршењем државне власти, особито за друштва која претендују да се назову демократским, готово да и није потребно истичати. Подсетимо само да баш путем управне делатности органи јавне власти свакодневно, извршавајући прописе, ступају у многобројне и различите друштвено-правне односе. Кроз те односе се стварају како јавни (државно-друштвени), тако и разнородни приватни, посебни („ужи“) интереси — при чему је, у заједницама заснованим на начелу владавине права, правна норма основно мерило исправности управног рада. Сва је прилика да и недавне (1988—1989. године), као и предстојеће уставне реформе у југословенском друштву теже, поред осталог (ре)афирмацији правне државе, тиме и државно-управних инструмената заштите јавног поретка, односно објективне законитости, а нарочито обезбеђењу и оживотворењу права и обавеза појединаца и колективитета. Датом контексту припада и аутоконтрола управе, управна контрола управе.

2. Прво издање књиге *УПРАВНО ПРАВО, управна контрола управе* представља продубљену монографску студију (обима 179 страна) теме на којој је Томић и докторирао 1987. године. Но, ни садржина првог издања није била искључиво ограничена на управну контролу управе, већ су у књизи објашњене и поједине друге правне појаве које су јој сродне или су у блиској вези. Тако је обрађена правна контрола уопште, затим сама управа, као и низ изведених појмова: управни акт, управна радња, „решавање у управним стварима“ итд. Прво издање садржавало је и основне „елементе“ судске контроле управе у домаћем и упоредном праву, уз њене главне ниге са управном контролом управе. Због свега тога, аутор се, по нашем мишљењу, у свом правном прилазу одлучио и за шири наслов — *Управно право*, показујући припадност анализираних института дотичној матичној целини.

3. Друго издање књиге о којој говоримо, већ и својим обимом (512 страна) наговештава озбиљне амбиције доцента Томића ка „покривању“ знатно ширег простора управног права. Аутор на почетку и каже да је књига „умногоме проширена и допуњена, а да њена основна структура није битније мењана“ (стр. V). Наиме, писац је настојао да обухвати готово све најважније установе управно-правне